

پیشگفتار

پیشگفتار

شاید در نگاه نخستین، نویسندگی و شاعری پزشکان، قدری دور از ذهن به نظر آید، اما نگاهی به آثار ادبی جهان نشان می‌دهد که برخی نوشته‌های ماندگار در عالم ادبیات، زاینده ذهن جست‌وجوگر و آفریننده پزشکان نویسنده و شاعر است. «سامرست موام»، نویسنده مشهور انگلیسی (۱۸۷۴-۱۹۶۵ م)، که خود نیز پزشک بوده است، در زندگینامه‌اش رابطه ادبیات و پزشکی را این گونه بیان می‌کند: «من، برای یک نویسنده، از این بهتر آموزشی را نمی‌شناسم که او چند سالی را در حرفه پزشکی بگذراند، زیرا پزشک، طبیعت آدمی را به طرز عریان می‌بیند.»*

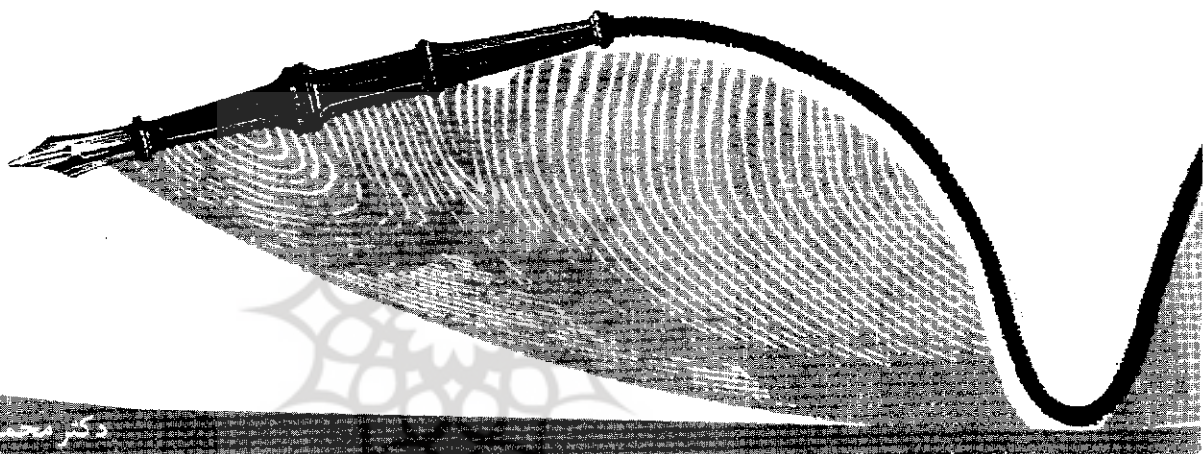
آنچه در این نوشتار می‌خوانید، نگاهی است گذرا، به آثار و احوال شماری از همین پزشکان که در زمینه ادبیات و فرهنگ کوشیده‌اند و برخی به شهرت جهانی، دست یافته‌اند. بعضی از این نویسندگان و آثار آنان، برای خوانندگان ایرانی آشناست. برای نمونه، چندین سال است که علاقه‌مندان کتابخوان با نوشته‌های چخوف و آثار سامرست موام مأنوس هستند.

● فریدریش فون شیلر (۱۷۵۹-۱۸۰۵ م)

فریدریش فون شیلر (Friedrich Von Schiller)، از بزرگ‌ترین شخصیت‌های ادبی آلمان، ابتدا در رشته حقوق به تحصیل پرداخت اما پس از مدتی، به آموختن پزشکی روی آورد. او در سال ۱۷۸۰ از تحصیل طب، فراغت یافت. بعد از آن چند سالی را به طبابت گذراند، اما پس از آنکه به شهرت ادبی دست یافت، حرفه پزشکی را رها کرد و به کار نوشتن تمام وقت پرداخت. وی در زندگی کوتاهش، افزون بر نگارش داستان، نمایشنامه و سرودن شعر، آثار فلسفی چندی نیز از خویش به یادگار گذاشت. آثار کامل شیلر، در سال ۱۹۰۲، در هشت مجلد، در نیویورک به چاپ رسیده است.^{۱**}

● تی. ژ. ساوژ (۱۸۵۵-۱۹۲۵ م)

تی. ژ. ساوژ (T. J. Savage)، در سال ۱۸۷۷ در رشته پزشکی، فارغ التحصیل شد. او متخصص درمان اعتیاد و الکلیسم بود. ساوژ، افزون بر طبابت، شعر می‌سرود. مجموعه اشعار ساوژ، با نام **رویای**

دکتر محمدحسین عمرزوی

طیب سالخورده همراه با سایر اشعار او، در سال ۱۹۲۰ به چاپ رسیده است. ۲***

● آرتور کانن دوایل (۱۸۵۹-۱۹۳۰ م)

آرتور کانن دوایل (Arthur Conan Doyle)، در سال ۱۸۵۹، در ادیمبورگ و در خانواده‌ای ایرلندی تبار کاتولیک، به دنیا آمد. آرتور، نخست به آموختن زیست‌شناسی پرداخت اما پس از آن به طب روی آورد و در سال ۱۸۸۵، از دانشگاه ادیمبورگ، دکترای پزشکی دریافت نمود. پس از آن، مدتی به طبابت پرداخت. وی، در رشته چشم پزشکی تخصص داشت.

شهرت دوایل در عالم نویسندگی، به سبب نگارش داستان‌های پلیسی و خلق شخصیت کارآگاهی به نام «شرلوک هولمز» (Sherlock Holmes) و دستیارش، دکتر واتسون است. نخستین داستان او در سال ۱۸۸۷ منتشر شد و در سال ۱۸۹۲، اولین مجموعه داستان‌های شرلوک هولمز، به چاپ رسید و جمعاً، پنج مجموعه از آن منتشر شد و بر شهرت دوایل، افزود. وی از سال ۱۸۹۱، به نویسنده‌ای تمام عیار بدل شد و سرانجام

حرفه پزشکی را کنار گذاشت. او نویسنده‌ای بود که برای نوشته‌هایش، بالاترین دستمزد را دریافت می‌کرد. دوایل، هنگام جنگ افریقای جنوبی (۱۸۹۹-۱۹۰۲) به عنوان پزشک در یک بیمارستان صحرایی، به کار پرداخت و در آنجا، داستان **جنگ بوئر** (Boer War) **** را نوشت. پس از جنگ، او به ادیمبورگ بازگشت و داستانی به نام **خانه خالی** (Empty House) را به پایان رساند و نگارش داستان‌های شرلوک هولمز را همچنان ادامه داد. دوایل در سال ۱۸۸۴ با لوئیس هاوکینز، ازدواج کرد، اما زندگی مشترک آنها طولانی نبود و همسرش در سال ۱۹۰۷ درگذشت. پس از آن پسرش را نیز در جنگ اول جهانی از دست داد و این واقعه برای او فاجعه بار بود. از آن پس دوایل، بقیه سال‌های عمرش را به بررسی و مطالعه امور معنوی گذراند.

برخی از داستان‌های دوایل عبارت‌اند از: **ماجراهای شرلوک هولمز** (۱۸۹۱)، **خاطرات شرلوک هولمز** (۱۸۹۳) و **بازگشت شرلوک هولمز** (۱۹۰۴). آخرین داستان او درباره شرلوک هولمز، **پرونده‌های شرلوک هولمز** نام دارد. دوایل، افزون بر نگارش داستان‌های پرخواننده شرلوک هولمز، شعر نیز می‌سرود و از او، داستان‌های کوتاه و تاریخی هم برجای مانده است. سرانجام، دوایل، در جولای ۱۹۳۰ در اثر سکت

خواهر (۱۹۰۱) و باغ آلبالو (۱۹۰۴) نام برد .

برخی از داستان‌های چخوف عبارت‌اند از: زنگ‌ها ، اتاق شماره ۶ ، در تبعید ، همسایگان ، مرد ناشناس و مستأجر .

شیوه نگارش نمایشنامه‌های چخوف را «جامعه‌گرایانه» دانسته‌اند . از سال‌ها پیش از این ، شماری از آثار چخوف به فارسی ترجمه شده‌اند . در سال‌های اخیر نیز مجموعه آثار او در هفت جلد منتشر شده است . *****

آنتون چخوف در پانزدهم ژولای ۱۹۰۴ در آلمان جهان را بدرود گفت و در مسکو دفن گردید . (۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰)

● آرتور شنیتسلر (۱۸۶۲-۱۹۳۱ م)

آرتور شنیتسلر (Arthur Schnitzler) ، روان‌پزشک و یکی از نویسندگان سرشناس اتریش به شمار می‌رود . او در سال ۱۸۶۲ در خانواده‌ای یهودی در وین ، به دنیا آمد . پدر او ، پروفیسور جان شنیتسلر ،

● آنتون پاولوویچ چخوف (۱۸۶۰-۱۹۰۴ م)

آنتون پاولوویچ چخوف را ، از بزرگ‌ترین نمایشنامه نویسان عصر حاضر دانسته‌اند . چخوف ، پزشک بود . او در ژانویه ۱۸۶۰ در بندر کوچکی به نام تاگانروگ در روسیه به دنیا آمد .

وی فرزند دکانداری تنگدست بود . خانواده او شش فرزند داشت که آنتون ، سومین فرزند آن خانواده بود . چخوف ، سال‌های نخستین زندگی خود را در مغازه کوچک پدری ، ساعت‌های طولانی به کار می‌پرداخت . در سال ۱۸۶۷ به مدرسه رفت . خانواده‌اش به سبب مشکلات مالی به مسکو رفتند و چخوف که در آن زمان شانزده ساله بود ، در زادگاهش ماند و مجبور شد برای تأمین مخارج تحصیلی خود ، هم‌زمان به کار بپردازد . او پس از پایان دبیرستان ، به دانشکده پزشکی مسکو راه یافت و در سال ۱۸۸۴ از آن دانشکده فارغ‌التحصیل شد و تا سال ۱۸۹۲ به طبابت پرداخت .

پزشک متخصص بود .

آرتور فعالیت ادبی خود را از نوجوانی آغاز کرد و در آن زمان شعرش ، در یک روزنامه معروف به چاپ رسید . وی نخستین نمایشنامه خود را در سال ۱۹۱۲ نگاشت که نام آن «پروفیسور برانهاردی» بود ، اما نمایشنامه مزبور تا سال ۱۹۱۸ اجازه انتشار نیافت و پس از انتشار نیز ، مورد خشم و اعتراض گروه‌های ضد یهود ، قرار گرفت . او در سال ۱۸۹۵ ، از دانشگاه وین مدرک دکترای پزشکی خود را دریافت و پس از آن به روان‌پزشکی پرداخت . آرتور در ۳۱ سالگی ، کارش را در بیمارستان وین رها کرد و در مطب خود ، تعداد اندکی بیمار را ملوا می‌کرد و بقیه اوقات خود را به نوشتن می‌پرداخت .

شهرت اولیه ادبی شنیتسلر ، بیش از همه مدیون نمایشنامه‌های اوست که به تدریج سبب معروفیت او در اتریش و آلمان شد ، اما داستان‌های او به مراتب از نمایشنامه‌هایش مهم‌ترند .

آرتور شنیتسلر ، در اکتبر ۱۹۳۱ در وین درگذشت . احزاب نازی آلمان و اتریش بیشتر آثار او را ممنوع اعلام کردند .

چخوف ، از هنگامی که هنوز دانشجو بود ، داستان‌های کوتاه طنز می‌نوشت و آثار او ، در مجلات معتبر آن زمان به چاپ می‌رسید به طوری که تا سال ۱۸۸۶ ، به عنوان یک نویسنده در روسیه ، شهرت یافت و در ۱۸۸۸ برنده «جایزه پوشکین» شد . سال بعد نیز به عضویت کانون نویسندگان روسیه درآمد . چخوف در سال ۱۹۰۱ ، با هنرپیشه‌ای به نام اولگا کنیپر (Olga Knipper) ازدواج کرد .

اگرچه چخوف ، در زمان مرگش (۱۹۰۴) ، در روسیه به عنوان یک چهره شناخته شده ادبی بود ، اما در سطح جهانی ، تا سال‌ها پس از جنگ اول ، چندان شهرتی نداشت . پس از جنگ ، آثار او به انگلیسی برگردانده و همین سبب معرفی چخوف در دنیا شد . چخوف ، نویسنده پرکاری بود و می‌توانست داستان کوتاهی را در یک ساعت یا کمتر به پایان برد .

وی مجموعاً حدود صد داستان نوشت ، اما در عرصه نمایشنامه‌نویسی ، موفقیت بیشتری یافت . از معروف‌ترین نمایشنامه‌های چخوف باید از ایوانوف (۱۸۸۷) ، مرغ دریایی (۱۸۹۶) ، دایمی وائیا (۱۸۹۹) ، سه

شنیستلر در نمایشنامه‌های خود به روانکاوی شخصیت‌ها پرداخته است. (۱۳۰۱۲۰۱۱)

● هاروی کوشینگ (۱۸۶۹-۱۹۳۹ م)

هاروی کوشینگ (Harvey Cushing)، جراح مغز و اعصاب آمریکایی در تاریخ پزشکی دنیا، چهره شناخته شده‌ای است و در کتاب‌های پزشکی نیز یک بیماری به نام او نام‌گذاری شده است. کوشینگ کتابی دو جلدی درباره زندگی ویلیام اوسلر (۱۸۴۹-۱۹۱۹ م)، پزشک نامدار و استاد پزشکی دانشگاه مک گیل کانادا نوشت که به علت جامعیت اثر و ارزش ادبی آن، این کتاب در سال ۱۹۲۶ برنده جایزه پولیتزر گردید. ۱۴*****

● ویلیام سامرست موم (۱۸۷۴-۱۹۶۵ م)

ویلیام سامرست موم (W. Somerset Maugham)، داستان‌نویس و نمایشنامه‌نویس مشهور انگلیسی، در سال ۱۸۷۴ در پاریس به دنیا آمد.

دوستانش به خاطر او کشته می‌شود و این حادثه او را تکان می‌دهد و به جست‌وجوی یافتن پاسخ برای پرسش‌های اساسی خود برمی‌انگیزد.

افزون بر نگارش داستان، موم نمایشنامه‌های زیادی نیز نوشته است، از جمله: یک مرد با افتخار (۱۹۰۳)، بانو فریدریش (۱۹۰۷)، اسمیت (۱۹۰۹)، کارولین (۱۹۱۶) و همسر دائمی (۱۹۲۷).

او کتابی نیز درباره رمان و داستان کوتاه نوشته است. موم، در این کتاب در مورد ظرایف فنی نگارش رمان و داستان سخن گفته است. در بخش نخست کتاب، موم ده رمان برتر دنیا را بررسی می‌کند و درباره نویسندگان آنها مطالبی می‌نویسد. از جمله در این کتاب می‌توان راجع به جنگ و صلح (تولستوی)، بابا گوریو (بالزاک)، دیوید کاپرفیلد (چارلز دیکنز)، برادران کارامازوف (داستایفسکی)، مادام بوواری (گوستاو فلوربر)، سرخ و سیاه (استاندال)، بلندی‌های بادگیر (امیلی برونته)، تام جونز (هنری فیلدینگ)، موبی دیک (ملویل) و غرور و تعصب (جین استین)، نظریات موم را یافت. در بخش دوم کتاب، موم به داستان کوتاه پرداخته است و از جمله زندگی و آثار چخوف را از

دیدگاه خود بررسی می‌کند. (۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹)

● میکوچی سائیتو (۱۸۸۲-۱۹۵۳ م)

میکوچی سائیتو (Mokichi Saïto) روان‌پزشک ژاپنی، در سال ۱۹۱۰ از دانشکده پزشکی دانشگاه سلطنتی توکیو دکترای پزشکی خود را دریافت کرد. او شعر می‌سرود و از وی آثار زیر منتشر شده است:

● اشعار (Poems) ۱۹۷۵

● نورهای سرخ (Red Lights) ۱۹۸۹

● ویلیام کارلوس ویلیامز (۱۸۸۳-۱۹۶۳ م)

ویلیام کارلوس ویلیامز (William Carlos Williams)، شاعر، مقاله‌نویس و نویسنده داستان‌های کوتاه، پزشک متخصص کودکان و آمریکایی بود. وی به خاطر نگارش اثر برجسته خود به نام پاترسون (Paterson) منظومه‌ای در پنج کتاب، برنده جایزه پولیتزر (Pulitzer) گردید.

او تا ده سالگی والدین خود را از دست داد، از این رو، با عموش در لندن زندگی می‌کرد. موم، در هایدلبرگ تحصیل کرد و پس از پایان دبیرستان، به آموختن پزشکی روی آورد و در بیمارستان سنت‌توماس در لندن، دانش پزشکی را آموخت.

موم، از دوران دانشجویی به نوشتن پرداخت و به سبب موفقیتی که پس از نگارش رمان‌هایش به دست آورد، سرانجام پس از مدتی از طبابت کناره گرفت و به ادبیات روی آورد.

وی به نقاط مختلف اروپا، خاور دور و آمریکا سفر کرد. مدتی نیز در جنگ اول جهانی، به عنوان مأمور مخفی از سوی کشورش به مأموریت در روسیه رفت. موم، در آثار خود از مشاهدات و تجربیاتش سود جسته است. وی بیش از شصت کتاب از خود به یادگار نهاد.

اسارت انسانی (۱۹۱۵)، ماه و شش پیشیز (۱۹۱۹)، حاصل عمر (۱۹۳۸) و لبه تیغ (۱۹۴۴) از آثار معروف اوست. ۱۴*****
تیغ، از داستان‌های مشهور سامرست موم است که در آن، نویسنده سرگذشت جوانی را روایت می‌کند که در جنگ اول جهانی یکی از

ویلیامز در اشعار خود بر رویدادهای جاری روزانه تأکید دارد. وی، بیش از پنجاه داستان کوتاه نیز نگاشته است که مهم‌ترین آنها را «آستر سفید» (The white mule) دانسته‌اند.

این داستان در سال ۱۹۳۷ منتشر گردیده است. در بیشتر داستان‌ها، ویلیامز زندگی را از دید یک پزشک نگریسته است.^{۲۱}

● آرچیبالد ژوزف کورنین (۱۸۹۶-۱۹۸۱ م)

آرچیبالد ژوزف کورنین (Archibald Joseph Cronin)، داستان‌نویس و پزشک معروف اسکاتلندی، داستان‌هایی نگاشت که براساس آنها، فیلم نیز ساخته شد. آثار او در زمره آثار پرفروش بوده است. از آثار اوست:^{۲۲}

● ستارگان به پایین می‌نگرند (۱۹۳۵)

(Stars Look Down)

● دژ (۱۹۳۷)

(The Citadel)

● کلیدهای ملکوت (۱۹۴۱)

(The Keys of the kingdom)

● واکر پرسی (۱۹۱۶-۱۹۹۰ م)

واکر پرسی (Walker Percy)، دانش‌آموخته پزشکی دانشگاه کلمبیا بوده است. او گرچه کمتر به طبابت پرداخت اما در عالم نویسندگی به شهرت دست یافت. نخستین رمان او، در سال ۱۹۶۱ به چاپ رسید و نویسنده آن برنده «جایزه ملی کتاب» شد. نام آن رمان اهل سینما (The Moviegoer) است. رمان معروف دیگر او، نشانگان تاناتوس (Thanatos Syndrome) نام دارد که در سال ۱۹۸۷ منتشر شده است.^{۲۳}

● فرول سامس (متولد ۱۹۲۲ م)

فرول سامس (Ferrol Sams) در جورجیا به دنیا آمد و در دانشکده پزشکی دانشگاه اموری (Emory) دانش پزشکی را آموخت و در سال ۱۹۴۹، از تحصیل فراغت یافت، سپس به طبابت پرداخت. افزون بر طبابت، سامس سال‌ها است که داستان می‌نویسد. از آثار او است:^{۲۴}

● دویدن با سوارکاران (Run with Horsemen)

● نجوای رودخانه (Whisper of the River)

● ورنر فلیکس اشمیت (متولد ۱۹۲۳ م)

ورنر فلیکس اشمیت (Werner Felix Schmidet)، در سال ۱۹۵۰ از دانشگاه استانفورد مدرک پزشکی خود را دریافت نمود و در کالیفرنیا به طبابت پرداخت. مهم‌ترین داستان او در سال ۱۹۶۳ منتشر شد. این داستان *The Forests of Adventure* نام دارد.

● یاشیوساکاب (متولد ۱۹۲۴ م)

یاشیوساکاب (Yoshio Sakabe)، پزشک ژاپنی، داستان می‌نویسد. یکی از داستان‌های او به نام «اتاق کالبد شکافی شب، هفت داستان از زندگی، مرگ و امید» در سال ۱۹۹۴ منتشر شد و مورد توجه قرار

گرفت.

عنوان اصلی آن چنین است:

Night Autopsy Room - Seven Tales of Life, Death and Hope.

● ال. ژ. شنایدرمن (متولد ۱۹۳۲ م)

ال. ژ. شنایدرمن (L. J. Shneiderman)، فارغ‌التحصیل پزشکی دانشگاه هاروارد است. وی استاد پزشکی اجتماعی و خانواده در دانشکده پزشکی کالیفرنیا است. شنایدرمن داستان نویس است، از آثار اوست:^{۲۵}

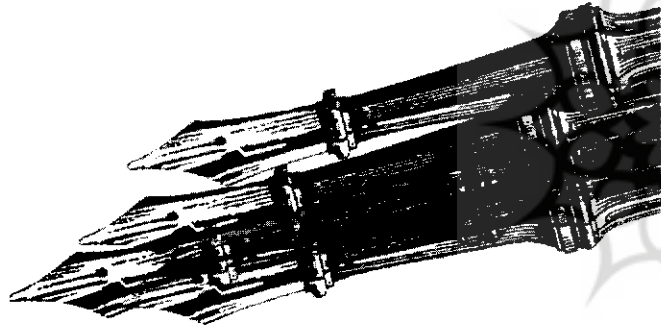
● پری‌های دریایی (۱۹۷۲) (Sea nymphs)

● همراهان، داستان کوتاه در ادبیات و پزشکی (۱۹۸۶)

(Sequel - Short Story in Literature and Medicine)

● روبین کوک (متولد ۱۹۳۹ م)

روبین کوک (Robin Cook) چشم پزشک است که در بوستون آمریکا، طبابت می‌کند، اما به علت نویسندگی، طبابت را کنار نهاد و سپس به نویسنده‌ای تمام عیار تبدیل شد. معروف‌ترین رمان او اغما (Coma) نام دارد که براساس آن فیلمی ساخته شده است.^{۲۶}

● مایکل کریچتون (متولد ۱۹۴۲ م)

مایکل کریچتون (Michael Crichton) فارغ‌التحصیل پزشکی از دانشگاه هاروارد است که هرگز به طبابت نپرداخت و به داستان‌نویسی روی آورد. بسیاری از داستان‌های او به صورت فیلم درآمده‌اند، از جمله پنج بیمار (۱۹۷۰)، مرد مختصر (۱۹۷۴)، بزرگ‌ترین سرعت در قطار (۱۹۷۵)، کنگو (۱۹۸۰) و کره (Sphere) (۱۹۸۷).^{۲۷}

● مایکل پالم (متولد ۱۹۴۲ م)

مایکل پالم (Michael Palmer)، پزشک متخصص داخلی از دانشگاه بوستون است. او داستان‌های مشهوری با بن‌مایه‌های پزشکی نوشته است از آن جمله: علل طبیعی (۱۹۹۴) (از کتاب‌های برگزیده سال ۱۹۹۴)، درمان (۱۹۹۵)، داوری حساس (۱۹۹۶). داستان‌های او به زبان‌های مختلف ترجمه شده‌اند.^{۲۸}

● دیوید ال. شایدرمایر (متولد ۱۹۵۱)

دیوید ال. شایدرمایر (David L. Schiedermayer)، در سال ۱۹۸۱،

از دانشکده پزشکی ویسکونسین، مدرک دکترای پزشکی خود را دریافت نمود. او متخصص بیماری‌های داخلی است که افزون بر طبابت شعر می‌سراید. اشعار او در سال ۱۹۹۶ منتشر شده است. عنوان اصلی آن چنین است: ۲۹
House Calls, Rounds and Hearings

● کیت اسکائل (متولد ۱۹۵۳ م)

خانم کیت اسکائل، دانش آموخته پزشکی از دانشگاه میشیگان امریکاست. او متخصص بیماری‌های داخلی و استادیار دانشکده پزشکی کالیفرنیاست. اسکائل داستان‌نویس است. **مرگ پزشک خوب** (Death of Good Doctor) از داستان‌های اوست که در سال ۱۹۹۹ منتشر شده است.

پانویس‌ها:

* نقل از زندگینامه خودنوشت سامرست موام با عنوان **حاصل عمر** (Summing up) که در سال ۱۹۳۸ منتشر شده است.

** عنوان اصلی کتاب فریبریش شیلر به قرار زیر است:

Complete Works of Friedrich Schiller (8 Volumes), New York, P.F. Collier and Son, 1902.

*** عنوان کتاب ساوژ این است:

The Old Doctor's Vision and Other Poems, 1920.

**** Boer: هلندی تبارهای آفریقای جنوبی را می‌گویند.

***** نگاه کنید به **مجموعه آثار آنتون پاولویچ چخوف**، ترجمه سروژ استیاتیان انتشارات توس (۷ جلد)، چاپ دوم، ۱۳۸۱.

***** مشخصات کامل کتاب زندگی سرویلیام اوسلر که توسط هاروی کوشینگ نوشته شده، به قرار زیر است:

The life of sir Williams Osler, Oxford Clarendon Press, 1925.

این کتاب برنده جایزه پولیتزر شد. جایزه پولیتزر جایزه‌ای است که همه ساله به آثار ادبی برجسته و یا موفقیت در روزنامه‌نگاری تعلق می‌گیرد. این جایزه براساس وصیت ژوزف پولیتزر داده می‌شود.

***** ترجمه فارسی این چهار اثر سامرست موام، پیش از انقلاب توسط شرکت سهامی کتاب‌های جیبی در ایران منتشر شده است.

منابع:

1. Encyclopedia Britannica, 15th edition, 1990.
2. McDonough ML: Poet Physicians; An Anthology of Medical Poetry written by physicians, Springfield, Charles C. Thomas, 1945.
3. Literature Network, Arthur Conan Doyle, (on Internet).
4. Webster's Biographical Dictionary, G and C Merriam Company, p: 437, 1980

۵. معین، دکتر محمد: **فرهنگ فارسی**، ج ۵ (اعلام) ص ۵۴۶، انتشارات امیرکبیر،

چاپ هفتم، ۱۳۶۴.

۶. معین، دکتر محمد: **فرهنگ فارسی**، ج ۵ (اعلام) ص ۴۴۰، انتشارات امیرکبیر،

چاپ هفتم، ۱۳۶۴.

۷. آنتر مایور: **آفرینندگان جهان نو**، ترجمه گروهی از مترجمان، ویراستار هرمز

ریاحی، صص ۳۸۱-۳۸۹، نشر مرکز، چاپ اول ۱۳۷۲.

۸. چخوف، آنتون: **زندگی من**، ترجمه جهانگیر افکاری، سازمان کتاب‌های جیبی،

تهران، ۱۳۴۰.

۹. مجابی، جواد: **شناخت نامه ساعدی**، نشر قطره، ۱۳۷۸.

۱۰. **مجموعه آثار چخوف** (۷ جلد) ترجمه سروژ استیاتیان، انتشارات توس، چاپ

دوم، ۱۳۸۱.

11. Webster's Biographical Dictionary, G and C Merriam Co., p:1325, 1980.

۱۲. **فرهنگ اندیشه نو**، ویراستار ع. پاشایی، ص ۵۱۷، انتشارات مازیار، ۱۳۶۹.

۱۳. نوری، ف: **ماهنامه فرهنگی اجتماعی ادبی کارنامه**، شماره ۴۲، ص ۲۲، اردیبهشت

ماه ۱۳۸۳.

14. Mc Gill Journal of Medicine Home page on Internet (<http://www.mJm.mcgill.ca>).

15. A literary Bent (on Internet)

16. Webster's Biographical Dictionary, p:991.

۱۷. معین، دکتر محمد: **فرهنگ فارسی**، ج ۶ (اعلام) ص ۲۰۳۹، انتشارات امیرکبیر،

چاپ هفتم، ۱۳۶۴.

۱۸. موام، سامرست: **لیه تیغ**، ترجمه مهرداد نبیلی، انتشارات فرزانه، چاپ هفتم،

تهران ۱۳۸۱.

۱۹. موام، سامرست: **در باره رمان و داستان کوتاه**، ترجمه کاوه دهگان، شرکت

انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۸۲.

۲۰. ر. ک. منبع ۲.

۲۱. ر. ک. منبع ۲.

۲۲. ر. ک. منبع ۲.

۲۳. ر. ک. منبع ۲.

24-Contemporary Authors (on Internet)

25-Contemporary Authors (on Internet)

26-Contemporary Authors (on Internet)

۲۷. ر. ک. منبع ۱۵.

۲۸. ر. ک. منبع ۱۵.

۲۹. ر. ک. منبع ۱۵.

